

Empremtes sobre teixit

Assumpta Dangla i Ramon; Mònica Dòria i Torres

Correo electr3nic: assumptadangla@yahoo.es

Instituci3n: Museu de l'Estampaci3 de Premià de Mar

Mesa: Rememorar *artefacta*, *atifells*, *atuendos*.

L'art de l'estampaci3 t3xtil, o la repetici3 d'un mateix motiu fins l'infinit, 3s present en la majoria de cultures i, a Catalunya, sovint se situen les primeres manufactures com a base i motor de la industrialitzaci3. Es considera la m3s complexa de les operacions d'acabat, pel nombre de processos a qu3 es condiciona, aix3 com per l'especialitzaci3 dels professionals que intervenen en la seva creaci3.

El punt de partida 3s el disseny original per a l'estampaci3, que ha de contenir el registre o report, l'àrea de repetici3 del motiu. El mateix dibuixant o el gravador, dissocien els diversos colors que componen el disseny i els traslladen al motlle d'estampaci3. Al llarg de la hist3ria, s'ha emprat un utilatge molt divers, des de motlles "de bac" de fusta, planxes de coure, cilindres, matrius d'estergit i motlles de lionesa o serigrafia, en un proc3s de gravat paral·lel al de les t3cniques d'arts gràfiques.

Amb tot, l'utilatge per a l'estampaci3 t3xtil es supedita a dos factors clau, vinculats a la reproductibilitat del disseny. La cont3nua cerca d'3tils i artefactes que permetin abaratir costos i accelerar el proc3s de producci3, ha deixat una extensa llista de maquinària de qu3 es conserva força testimonis. El Museu de l'Estampaci3 de Premià de Mar conserva una col·lecci3 que reuneix els principals estris que s'empraren en les manufactures i indústries de Catalunya, des del s. XVIII fins les acaballes del s. XX.

En tot el proc3s de producci3 de robes estampades, tant des de l'elaboraci3 del disseny com en el gravat de motlles i la posada en marxa de la maquinària, hi ha present la idea de repetici3 d'un mateix motiu fins l'infinit. Durant segles, l'intent d'adaptaci3 del dibuix al motlle, i a la inversa, ha anat creant un llenguatge propi, una gramàtica que arriba fins als nostres dies.

L'utilatge m3s emprat a l'inici de l'estampaci3 està format pel conjunt de masses, el bac o barqueta per al colorant, i els blocs de fusta treballats manualment amb eines pr3pies de gravat xilogràfic. Amb aquesta t3cnica s'ha produït les característiques robes d'indianes, que troben les obres claus en la reproducci3 i reinterpretaci3 de l'arbre de la vida o el somni de Jacob. En aquesta època, occident també cerca en orient la inspiraci3 per a crear motius i copia les fulles de butah i caixmir, palmetes, i les incorpora a la gramàtica pr3pia d'aquest art, uns motius que conformen un llenguatge propi que es pot llegir a manera de diccionari.

Aquests motlles de fusta, posteriorment s'acoblen a màquines, com la perrotina, que suporta fins a quatre motlles, i que esdevé el primer intent de mecanitzaci3 de la t3cnica manual d'estampaci3.

A mitjan el XVIII serà introduïda l'estampaci3 amb planxa de coure, emprada per obtenir els teixits monocroms coneguts com a Toiles de Jouy, que neixen prop de la cort de Versailles. Aquesta iconografia que mostra escenes amb personatges esdevindrà dins la decoraci3 t3xtil i paper pintat un gènere clàssic que constantment es reproduïx, es reinterpreta i arriba fins als nostres dies.

Un paper rellevant en el desenvolupament de Catalunya i Barcelona el pren la màquina de cilindres que, amb grans avantatges tècnics, impulsa l'economia del pa3 i permet, alhora, treballar amb noves composicions. La nova maquinària permet reproduir temes fins ara difícils d'executar amb motlles de bac. 3s el cas, per exemple, de la roba per a decoraci3 d'interiors i indumentària que presenta bandes verticals o llistes, i que s'acompanya de motius molt acurats.

Les màquines de cilindres obtenen molta perfecci3 en l'encaix de bandes i llistes, que alhora es completen amb dissenys acurats de garlandes, orles i grisalles. El cilindre 3s un mitjà excel·lent per reproduir escenes i figures molt detallades, i destaca en la representaci3 d'escenes pompeianes, molt d'acord al gust de l'època. La reconeguda empresa t3xtil catalana La Espanya Industrial reeixeix en la incorporaci3 d'aquest nou utilatge, per la quantitat i qualitat de cretones estampades que produeix per a decoraci3 d'interiors. Entorn a les fàbriques d'estampaci3 es genera tota una xarxa de tallers de gravat, que proveeixen cilindres gravats a mà o amb t3cniques auxiliars i processos químics, moletes d'acer o calcografia.

Un nou avenç tècnic, la serigrafia o lionesa -com es coneix en la indústria t3xtil- permet una major presència d'artistes reconeguts en el disseny per a l'estampaci3. Molts artistes fan ús d'aquest utilatge per a seriar les

seves obres. La tècnica de serigrafia permet ampliar l'àrea de repetició en el teixit, amb composicions cada vegada més àmplies, i permet jugar amb tot un ventall de textures i colors. Aquest enginy és la tècnica més versàtil d'estampació donada la seva fàcil adaptació a tot tipus de suport.

Actualment, l'impressió per injecció de tinta es perfila com a eina de futur per a l'estampat. El simple pas del disseny en ordinador fins a l'impressora resol molts condicionants que anteriorment sorgien dels estris i processos que calia seguir. La digitalització del procés suposa una revolució, ara no hi ha límits a la representació, i s'obren nous camps a l'experimentació. Ara bé, veiem que els temes clàssics perduren i es reinterpreten constantment.

L'utilatge antic i els enginys moderns conviuen durant tot el s.XX, i la paral·lela recuperació de tècniques antigues donarà un valor afegit al producte. Durant segles, hi ha hagut reconeguts intents de retrobar les tècniques artesanes. La reivindicació de William Morris, que volia retrobar l'utilatge original, té el seu ressò a Catalunya en Alexandre de Riquer. A mitjan de la dècada dels 60 del s. XX, el grup La Cantonada fa una mirada al passat per tal de recuperar l'autenticitat d'aquest ofici. Davant una producció industrial cada vegada més automatitzada, l'utilatge antic dona una nota característica al teixit, de calidesa, per tota la complexitat de l'execució manual.

A partir de l'estudi d'útils que conserva el Museu de l'Estampació de Premià de Mar, en aquesta comunicació presentem un recorregut per l'utilatge emprat en l'art i indústria d'estampació. Un utilatge que condiona la idea original de l'artista i que, alhora, crea un llenguatge propi per a l'estampació tèxtil. Aquest diàleg que s'estableix entre art i tècnica, durant segles ha creat una gramàtica pròpia que constantment recupera i reinterpreta formes del passat i les actualitza.

Amb aquest recorregut, es donarà eines per reconèixer els principals estils i les fonts d'on provenen que, a manera de diccionari, es poden llegir des de l'estreta vinculació entre l'artefacte que produeix i el producte resultant.